

Резюме

У статті розглядаються ціннісні підстави сучасних глобалізаційних процесів, зокрема їх моральні імперативи як умова подолання суперечливості цих процесів, шлях до гуманізації та гармонізації соціальних та міжкультурних відносин. Йдеться про необхідність утвердження принципів толерантності і ненасильства, діалогізму, глобальної відповідальності. Підкреслюється, що діалогічне співіснування культур можливе лише на основі пошуку і утвердження універсальних цінностей.

В статье рассматриваются ценностные основания современных глобализационных процессов, в частности их моральные императивы как условие преодоления противоречивости этих процессов, путь к гуманизации и гармонизации общественных и межкультурных отношений. Речь идет о необходимости утверждения принципов толерантности и ненасилия, диалогизма, глобальной ответственности. Подчеркивается, что диалогическое сосуществование культур возможно лишь на основе поиска и утверждения универсальных транскультурных ценностей.

The article considers the value foundations of modern processes of globalization, particularly their moral imperatives as a condition to overcome contradictions of these processes, as a way to humanize and harmonize social and intercultural relations. It's about the need to assert the principles of tolerance and non-violence, dialogism, global responsibility. It is emphasized that the dialogic coexistence of cultures is possible only on the basis of finding and establishing of universal transcultural values.

Рецензент доктор филос. наук, профессор В. В. Попков

УДК 316.334

О. О. Довиденко

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Ключові слова: глобалізація, громадські організації, громадянське суспільство, донорські організації, політичні партії, Україна.

Значна більшість дослідників погоджуються з визначенням глобалізації як процесу всесвітньої економічної, політичної та

культурної інтеграції та уніфікації. Процес глобалізації — об'єктивний процес, який має системний характер та стосується усіх сфер життєдіяльності країни та суспільства. Завдяки глобалізації світ стає більш взаємопов'язаним та більш взаємозалежним від усіх його суб'єктів, просліджується тенденція до збільшення як кількості спільних для держави проблем, так і кількості типів суб'єктів, що інтегруються.

Поняття “громадські організації”, звичне для української наукової літератури та практики, практично відсутнє або лише іноді вживається в іноземній правовій літературі та нормативних актах. За кордоном найчастіше застосовують термін “спільки”, “асоціації”, “об'єднання” та інші.

Громадські організації — невід'ємна складова будь-якого демократичного суспільства. Вони є добровільними об'єднаннями громадян, що створюються для вирішення громадських проблем та вираження спільних інтересів. В державах розвинутої демократії громадські організації діють в усіх сферах суспільного життя, вносять вагомий внесок в справу загального добробуту і стабільного поступу, є важливим чинником соціального та політичного життя.

Внесок у теоретико-методологічні та емпіричні дослідження діяльності громадських організацій зробили такі вчені: С. Левченко, В. Балабін, О. Михайловська, В. Новохацький, О. Стегній, О. Тарасов, О. Клименко та інші.

Зараз відбувається становлення епохи єдиного, взаємоперейманого, взаємозалежного та взаємопов'язаного світу, у якому, глобальні системи не тільки зміцнюють фрагменти цілого, але й глибоко їх перетворюють. Фактично виникає глобальне суспільство, в рамках якого існуючі національно-державні організації виконують функції більш-менш самостійних субструктур. Таке глобальне суспільство можна назвати мега-суспільством. Глобалізація не ліквідує кордонів між різними сегментами світу, але вона трансформую ці сегменти, вони становляться прозорими. Найбільш інтенсивно процеси глобалізації розвиваються за напрямками: розвиток світових комунікаційних мереж, інформатика, фінансові інститути, засоби масової інформації, міжнародне співробітництво у сферах захисту прав людини, гуманітарна та природоохоронна діяльність тощо. Таким чином, поступово формується “тіло” глобальних інфраструктур, систем, інститутів. Але перші кроки на шляху глобалізації потребують якісно нового рівня

управління суспільними процесами. Ті засоби координації, контролю, управління, що має світова спільнота, повинні бути модернізовані, глибоко трансформовані [2].

Розглянемо тенденції розвитку окремих інститутів.

Одним з таких інститутів, що виступають засобом соціально-політичної консолідації суспільства є політичні партії. Розвинута партійна система, у межах якої здійснюється вільна конкурентна боротьба за контроль над законодавчим органом і урядом, є засобом розвитку громадянського суспільства у державі. Разом з тим, світова тенденція розвитку політичних партій свідчить про їх вихід на міжнародну арену.

Відтак боротьба за владу точиться на рівні міжнародних організацій, що мають глобальний вплив на розвиток людства.

Не можна недооцінювати також зростаючу роль громадських організацій у консолідації суспільства. Громадські організації мають стати реальними каналами представництва всього розмаїття суспільних інтересів, посередниками між їхніми носіями і владою [1].

Сьогодні у світі неурядові організації швидко розвиваються, зростає їх кількість і відповідно вплив на розвиток, що в умовах глобалізації робить ще більш важливим набуття ними нових економічних і політичних функцій. Процес глобалізації призвів до утворення різноманітних громадських організацій, що мають на меті представництво інтересів всього людства. Прагнення до консолідації виявили також політичні партії і навіть держави. Поступово набувають поширення екологічні рухи тощо. Сказане свідчить про те, що людство загалом прагне знайти на світовому рівні важелі впливу на владу як окремих країн, так і їх груп [1].

Стан громадянського суспільства в Україні є досить постійно зростаючим до розуміння політичний цінностей та речей. Щороку відбувається тенденція зростання громадських, організацій політичних партій етапі в Україні станом на 2012 рік налічується 3307 організацій: з них 199 політичних партій, 3108 громадських організацій, а за 2011 рік — 3208 організацій [5]. Масові акції та протести так би мовити штучно створеним проблемам в державі, починаючи з 2004 року починають набуватися громадянами більш свідомих дій в прийнятті участі, яких завжди підтримує якась партія, організація або спілка [6].

Україною за роки незалежності зроблені певні кроки до розвитку та зміцнення громадянського суспільства.

Регулювання окремих складових політики сприяння розвитку громадянського суспільства забезпечено, зокрема, Законами України “Про об’єднання громадян”, “Про соціальний діалог в Україні”, “Про місцеве самоврядування в Україні”, “Про інформацію”, “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності”, “Про молодіжні та дитячі громадські організації”, “Про організації роботодавців”, “Про органи самоорганізації населення”, “Про професійних творчих працівників та творчі спілки”, “Про благодійництво та благодійні організації”, “Про волонтерську діяльність”, “Про свободу совісті та релігійні організації”, “Про соціальні послуги”, “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності” [7].

Україна бере активну участь у договорах Ради Європи та Європейському Союзу [3], але в нашій державі основи громадянського суспільства лише формуються, вони ще досить слабкі й нестабільні. Інституції нашого громадянського суспільства не стільки впливають на державу і обмежують сферу її безпосереднього контролю, скільки самі залежать від неї. Традиції, наслідки практики тотального контролю ще досить відчутні у відносинах між державою і громадськими організаціями в Україні. З цієї точки зору, глобальне громадянське суспільство компенсує і доповнює вітчизняне громадянське суспільство, посилює через себе його вплив на українські державні інститути. Але головна функція міжнародних і закордонних громадських організацій — підтримка розвитку інституцій громадянського суспільства в Україні. Основним і найбільш відчутним напрямком впливу глобального громадянського суспільства на суспільно-політичні процеси в Україні стала фінансова і технічна допомога українським громадським організаціям з метою сприяння демократичному розвитку, формування підвалин громадянського суспільства, здійснення економічних ринкових реформ в Україні.

Останнім часом у нашій країні надають фінансову і технічну допомогу майже 50 міжнародних і закордонних фондів та організацій [3-4]. Половину з них представляють або фінансують США. Близько 30 % за своїм статусом — міжнародні організації, ще 20 % представляють інші країни (ЄС, Велику Британію, Німеччину, Канаду, Францію). Переважна більшість (понад 80 %) цих організацій за своїм статусом — громадські організації. Варто відзначити одну важливу деталь: майже всі громадські амери-

канські організації, які надають фінансову або технічну допомогу в Україні, здійснюють це за кошти уряду США [2].

Пріоритети благодійницьких фондів і донорських організацій стали суттєвим і ефективним інструментом впливу на характер і форми розвитку громадянського суспільства в Україні. Так, у першій половині й середині 1990-х років головним завданням було збільшення кількості громадських організацій; потім було акцентовано увагу на якісну підтримку і стабілізацію їхнього розвитку через розроблення сприятливого законодавства і розвиток інфраструктури цих організацій. Наразі пріоритетна підтримка надається окремим організаціям, діяльність яких, на думку донорів, спрямована на вирішення ключових, з точки зору західних донорів, проблем (наприклад, боротьба з корупцією, правова реформа, розвиток аналітичних центрів, що впливають на процес прийняття політичних рішень) й які є постійними партнерами донорських організацій. Як, правило, нові громадські організації мають дуже мало шансів отримати будь-які гранти для власного розвитку чи реалізації навіть актуальнішого проекту. Особливо це стосується програм USAID, урядових програм різних країн ЄС. Гранти надаються, як правило, тільки громадським організаціям, що тісно співпрацюють з центральними органами виконавчої влади. У зв'язку з тим, що іноземні фонди, проекти, програми попередньо до початку роботи в Україні підписують меморандуми про співпрацю з відповідними міністерствами, які визначаються бенефіціарами міжнародного проекту в Україні, створений новий шлях до корупції та лобювання інтересів міжнародних структур, так це надало можливість високо посадовцям, через створені громадські структури, отримувати великі гранти для реалізації певних власних проектів.

Але за десять років сформувалася ціла генерація громадських активістів, які навчилися шукати гроші, набули досвіду роботи в неприбутковій сфері і засвоїли “ідеологію третього сектора”, встановили ефективні прямі зв'язки із закордонними партнерами. І вони фактично стали українською складовою глобального громадянського суспільства. Особливо це стосується жіночих, правозахисних і екологічних організацій, які досягли найбільш високого ступеня інтеграції в глобальні громадські неурядові структури і мережі порівняно з іншими громадськими організаціями України.

Одним із негативних моментів є розпорошеність громадських організацій. На сьогодні, у нашій країні нараховується більше ста професійних спілок. Багато із цих профспілок копіюють функції один одного і, що найголовніше, майже не діють. Бездіяльність загаданих формувань підриває довіру українських людей до принципу професійної спілки як такого.

Значні проблеми виникають і у зв'язку із домінування авторитарного принципу формування владних інституцій, який відображається і на створенні громадських організацій. Мабуть всім відомі випадки добровільно-примусового вступу до профспілок або інших громадських утворень.

Для того, щоб зменшити негативні тенденції у процесі становлення українського громадянського суспільства доцільно здійснити такі заходи:

1. Провести моніторинг діяльності об'єднань громадян на предмет їх ефективності та ліквідувати ті з них які не працюють.
2. Пункт 2 частини статті 6 Закону України “Про основи національної безпеки України” доповнити викласти у такій редакції: “розвиток громадянського суспільства, його демократичних інститутів, шляхом зменшення впливу авторитарних методі управління”.
3. Спрощення процедури реєстрації об'єднань громадян.
4. Повернутися до мажоритарної системи виборів народних депутатів України і депутатів місцевих рад.

Важливим аспектом є налагодження ефективного діалогу громадських організацій та влади.

Таким чином, можливо зробити висновок, що розгалужена система громадських організацій є важливим показником розвитку громадянського суспільства. Останнім часом спостерігається позитивна динаміка кількісного зростання громадських організацій. На сьогодні сформована широка мережа таких організацій по всій території України. До того ж кількість зареєстрованих громадських організацій постійно зростає. Але експертизні оцінки дозволяють говорити лише про незначну кількість громадських організацій, які дійсно є активними та відіграють важливу роль в суспільстві.

Література

1. Блащук Т. В. Вплив глобалізації на розвиток інститутів громадянського суспільства // Міжнародні та національні ме-

- ханізми захисту прав людини: виклики сьогодення: Мат. міжн. науково-практ. конф. (8 квітня 2011 р., м. Донецьк). — 2011. — 287 с.
2. Європейські виміри громадського руху в Україні // [http://irgo.org.ua/politika-i-vlast/evropejski-vimiri-gromadskogo-ruxu-v-ukra %D1 %97ni](http://irgo.org.ua/politika-i-vlast/evropejski-vimiri-gromadskogo-ruxu-v-ukra%D1%97ni).
 3. Що таке Угода про партнерство та співробітництво? Короткий довідник по Угоді, підписаний в Люксембурзі 16 червня 1994 року між Європейським Союзом та Україною / Комісія Європейських Співтовариств; Представництво Європейської Комісії в Україні. — К., 1998. — 37 с.
 4. Довідник організацій сприяння демократичному розвитку та парламентської допомоги в Україні. — К.: IREX, 2000; Довідник фондів та організацій, що надають технічну допомогу в Україні. — К., 1997.
 5. Організації громадянського суспільства в Україні: правда, брехня та державна статистика // Громадянське суспільство. — 2011. — № 2 (16). — <http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=603277734>.
 6. Розвиток громадянського суспільства в Україні // Україна: Стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки – 2005: Моногр. / За ред. О. С. Власюка. — К.: НІСД, 2005.
 7. Указ Президента України № 212/2012 Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації // <http://www.president.gov.ua/documents/14621.html>.

Резюме

В даній статті проаналізовано основні проблеми становлення та розвитку громадських організацій в процесі глобалізації.

В данной статье проанализированы основные проблемы становления и развитие общественных организаций в процессе глобализации.

In the dannyi article the basic problems of becoming and development of public organizations are analysed in the process of globalization.

Рецензент доктор истор. наук, профессор В. Н. Соколов